Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Issued daily except Sundays and Holidays.

LETO—YEAR IX. Entered as second-class matter January 26, 1916, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO, ILL., PONDELJEK 2. OKTOBRA (OCTOBER) 1916. ŠTEV.—NUMBER 104.

Barbarsko linčanje.

Tajnik poneveril društven denar in dobil 10 let ječe.

SKUŠNJA Z NOVIM VODNIM LETALNIKOM. — BOGATAŠ OBDOLŽEN UMORA SVOJE ŽENE. — KAKO SI HUGHES TOLMAČI OSEMURNI DELAVNIK. — RODBINSKA TRAGEDIJA. ČRNOROKAR, V PESTEK SODIŠČA, SE NE UPA PRIČATI. — OTROŠKA PARALIZA V CHICAGI POJEMA. — UMOR POSLEDICA UMAZANEGA ČASNIKARSKEGA BOJA. JOHN D. ROCKEFELLERJE MOŠNJA JE ODEBELELA ZA NADALJNIH OSEM MILJONOV.

Vpozitorji dobe samo 33% iz propadle banke.

Chicago, Ill., 2. okt. — Vlagatelji, ki so imeli denar na Industrial Savings banki, katera je bila kratkim propadla, bodo dobili komaj 33 odstotkov vloženega denarja. Ta denar bodo dobili šele sedaj, kadar se prodajo posamezne lote, ki so lastnina Harry Dahne, propadlega bankirja. Včeraj je zbrovalo kakih 2800 vlagateljev v Herberjevi dvorani na Blue Island Ave. in 22 St., ki so sklenili, da bodo poskusili prevzeti propadli zavod v svojo posest in ga reorganizirati v državno banko. Izvoljen je odbor, ki bo apeliral na sodnika Landisa, da naj uvede bankrotni proces.

Virginija, Minn. — (The Duluth Herald poroča z dne 28. sept.:) Danes popoldne je sodnik Hughes zaslišal John Progonika (morda Palgornik,) gostilničarja v Eveletu, kateri je obtožen, da je bil tajnik tamošnjega slovenskega društva poneveril društven denar. Obtožila ga je veleporota. Progonik je priznal pred sodnikom, da je ponarejal podpise članov v Eveletu na bolniških izkazih in na ta način prigarabil $800 društvenega denarja. Sodnik Hughes ga je obsodil na deset do dvajset let zapora v državni kaznilnici v Stillwateru.

Nowata, Okla. 1. oktobra. — Prejšnjo noč drhal je linčala dva zamorca, ki sta osumljena, da sta sodelovala v zločinu, pri kateri je bil ustreljen šerif James Gilbert. Drhal je vdrla v jeco s silo in odvedla zamorca pred mestno hišo, kjer ju je obesila.

Tretjega zamorca je hotela drhal imeti tudi, ko so ga ujeli. Linča je preprečil metodistovski duhovnik, ki je prosil drhal, naj se vzdrži zločinom, dokler se ni vse izvedelo.

Prvi linčanji so se odigrali prejšnji teden. Trije zamorski [illegible] so pobegnili iz okrajne ječe. Zasledoval jih je šerif James [illegible] in tretjega so pobili na tla in [illegible] samokres. Gibson mu je [illegible] in eden zamorcev [illegible]

[illegible] zamorci svobodni, [illegible] je bila cela tolpa. Dva zamorca [illegible] v neko hišo ob [illegible] in sta bila ujeta. Tretji [illegible]

[illegible] dobil Foreman, ki je [illegible] ustrelil Gibsona. [illegible] Neranjenega zamorca [illegible] s seboj z vrhu [illegible] Zamorce je prosil [illegible] do meto[illegible] pred katero je [illegible] je nekdo zaklical [illegible] zamorca [illegible] jeteni zamorec [illegible], da je padel [illegible] V tem tre[illegible] na lice mesta me[illegible] Pierce in je [illegible] drhali [illegible] drhal se [illegible] drhali so rekli [illegible], odvedimo [illegible] bo sojen po za[illegible]

[illegible] je nastal zopet [illegible] vdrla v jeco. Fo[illegible] na svetilnico [illegible] Powella pa na [illegible]

[illegible] je popolna, je 200 [illegible] pastor Pierce [illegible]

[illegible] pobožnost: ta[illegible] vdivacija. Dr. [illegible] človeka, malo [illegible]

proč je pa krožek ljudi molil k tistemu bogu, ki je zapovedal "ne ubijaj!"

New York, 1. oktobra. — Največje vodno letalo, ki je bilo kedaj zgrajeno v Združenih državah in je bilo določeno za ameriško mornarico, so uspešno spravili v vodo pri Clausen's Pointu. Veliko vodno letalo se je takoj prekucnilo, ko se je zaletela vanj barka za vlačenje.

Krivda ni bila na konstruktorju, ki je spravil letalo v vodo, ko je veter pihal s hitrico 40. milj v uri. Letalo je bilo opremljeno le z začasnimi stroji, tako, da se ni dvignilo v zrak.

Letalo bo imelo dva motorja, ki bodeta razvila vsak po devetdeset konjskih sil, na njem bodeta montirana dva brzostrelna stroja.

New York, 1. oktobra. — J. P. Morgan se pelje s parnikom Liverpool v New York.

Finančni kralj ne odhaja zastonj na Angleško, ampak gre radi $250,000,000 miljonov novega posojila za Anglijo.

Mountain View, N. H., 1. okt. Aretirali so Fredericka L. Smalla, zemljiškega trgovca in mešetarja v Bostonu, ker je osumljen, da je zamotan v umor njegove žene, ki so jo našli mrtvo v podrtinah njegove letne vile ob jezeru Ossippee.

Serif Chandler je aretiral Smalla kmalu na to, ko je ponudil $1,000 nagrade tistemu, ki odkrije morilca njegove žene.

Žena je bila zadavljena z vrvjo, ki je bila dvakrat ovita okoli vratu. Njena glava je kazala znake, ki so prihajali od udarcev s kolicem. Morilec je hišo zažgal.

Sosedje so kmalu prihiteli na lice mesta, ko so videli hišo v plamenu. Takoj so pogrešali Smallovo ženo. Ko so se ohladile podrtine in ožganki, so pričeli iskati njene ostanke. Našli so jo mrtvo v kleti. Glava je ležala v veliki mlaki vode in je tako ostala ohranjena z vrvjo okoli vratu in znamenji udarcev na glavi.

Pred leti, ko je Small dobil zakonsko ločitev od svoje prve žene, je tožil A. H. Sodena za $100,000 odškodnine radi motenja zakona. Tožba je bila izravnana za $15,000. Predsedujoči sodnik je takrat dejal Smallu, "da misli, da je on (Small) človek, ki išče dobiček v napačnem koraku svoje žene."

Chicago, Ill. 1. oktobra. — Z današnjim dnem je dovoljeno loviti ribe v lagunah v Jackson parku le tistim osebam, ki najamejo čoln. Lagune so polne rib.

Letos ne dovolijo loviti rib z obrežja, ker so ribiči lani poškodovali grmovje.

Chicago, Ill., 1. oktobra. Zdravniški komisar Robertson poroča, da otroška paraliza pojema v mestu. Bilo je le 14 novih slučajev v zadnjem tednu, nasprotno je v prejšnjem tednu obolelo 22 oseb za otroško paralizo, še en teden preje pa 25.

New York, 1. oktobra. — Tukaj so prijeli Williama Knoblocha, ki je pobegnil v družbi "lajtnanta" Roberta Fayja bombnega zarotnika, iz zvezne kaznilnice v Atlanti, Ga. Knoblock ni bil v zvezi z bombnimi zarotniki. Fayja se ni [illegible] svobode.

Po vojni sledi druga vojna proti notranjemu sovražniku.

Pariz, 30. septembra. — Že zdaj se pripravljajo za vojno proti notranjemu sovražniku — proti delavstvu. Ruski list "Birževija Vjedomosti," ki je dobro razširjen na Ruskem, prinaša iz ruskih vladnih krogov sledeče poročilo:

"O vprašanju reorganizacije tehničnih sredstev, da se preprečijo akcije ljudske mase, uličnih nemiri, štrajki itd. se je sklenilo vse potrebno. Reorganizacijo zagovarjajo z zgodovino voju. Vojni so vedno sledili nemiri in akcija ljudske mase, ker ljudske množice ne razumejo pravih vzrokov gospodarskih in socialnih pojavov."

Z drugimi besedami bi rekli: Vladajoči razred v Rusiji se že zdaj pripravlja, da bo zadušil v potokih krvi vse ljudske želje, ko je ljudstvo dovršilo svoje delo na bojnih poljanah za vsegasite požeruhe.

Maklanov je to jasno povedal, ko je dejal: "Zdaj se bližamo koncu svetovne vojne, pozabiti pa ne smemo, da potrebujemo močno in mogočno vlado, da smo lahko kos vsem znotranjim zmešnjavam, ki bodo sledile po vojni."

Seveda, ljudska masa, je šla po kostanj v ogenj za zajeduhe. Ko je storila svojo dolžnost naj jo pomenuju požeruhov zopet opleta bič. — Kaj pa, če bi se gospodujoči razred zmotil v svojih računih?

Angleški socialni politik Sidney Webb odgrinja temno sliko v dnevniku "Daily News" o Angliji po vojni.

Webb pravi, da se bodo delavci zoperstavili, če bodo hoteli po vojni znižati plače, ker ne bo po vojni velike spremembe v cenah za živila. Prevozne cene bodo visoke, ker bodo centralne sile uvažale surovine. V tem smislu slika Webb grozote za delavstvo po vojni in dostavlja, da že danes delodajalci ne tajijo, da bodo po vojni odklonili vsako zahtevo delavstva.

Gospodujoči razred se pripravlja na Angleškem in v Rusiji, da nastopi po vojni proti zahtevam delavstva in da masakrira ljudstvo, če bo po vojni zahtevalo človeške razmere. Tak položaj kot je v Angliji in v Rusiji je tudi na Francoskem, v Nemčiji, v Avstriji, tak je po vsem svetu. Zajeduhi, požeruhi in ljudski oderuhi se pripravljajo, ali je delavstvo tudi pripravljeno, da odvrne od sebe ljudske pijavke!

Situacija v New Yorku.

New York, 1. oktobra. — Cestnoželezniški uslužbenci so se odločili, da bodo boj nadaljevali, če jih drugi delavci podpirajo s stavko iz simpatije ali ne.

Iz glavnega stana organizacije je včeraj prišlo $55,000, ki bodo porabljeni le za podporo štrajkajočih cestnoželezniških uslužbencev. Od sedaj se bo redno izplačevala tedenska podpora po pet dolarjev.

Predvčerajšnjem je zastavkalo na splavih za prevažanje ljudi med Manhattanom in New Jerseyjem 150 uslužbencev. Štrajkarji zahtevajo skrajšanje delavnika, ne da bi jim znižali mezdo, poleg pa izjavljajo, da njih stavka ni v zvezi s stavko cestnoželezniških uslužbencev. Na tisoče pasažirjev je prišlo vsled tega v zelo neprijeten položaj.

Voditelji stavke izjavljajo, da je poleg židovskih organizacij zastavkalo še 100,000 delavcev in da bo še le prihodnji teden pokazal, če je stavka iz simpatije bila napaka, kot trdijo gospodje kapitalisti.

Bratovščina strojevodij je pričela zopet z organizatoričnim delom med motorniki pri nad- in podulični železnici, da jih pripravi do stavke.

Cestnoželezniški voz, ki ga je vodil "skeb" je udaril ob drug voz, ki je stal na tiru v Bronxu. Šestnajst oseb je bilo ranjenih. "Skeb" je ob pravem času skočil z voza, da je odnesel svoje grešne kosti na varno. Po tresku se ni več prikazal v remizo, njegova "skebska" karijera je končana.

Vodje stavbinskih delavcev so udobili, kar jim gre. Nekatere uni je so ne glede na sklep zastopnikov na konferenci stavbinskih delavcev proglasile stavko. S tem so namignile starinam v delavskem gibanju, ki sanjajo, da žive v sredujem veku, kaj je njih dolžnost v dobi razvitega kapitalizma. Starme v organizaciji stavbinskih delavcev menijo, da je treba v sredo sklicati še eno konferenco, da se odloči, četudi stavbinski delavci zastavkajo iz simpatije. Unije stavbinskih delavcev, ki so proglasile že stavko, so mnenja, da je taka konferenca nepotrebna in da vseh 115,000 stavbinskih delavcev takoj zastavka.

Delavska volilna kampanja.

Chicago, Ill. 1. oktobra. — Socialistična stranka, ki je zastopnica politično organiziranega delavstva v Ameriki, je razvila vse svoje moči v letošnji volilni kampanji. V glavnem stanu so prepričani, da bo socialistična stranka dosegla letos presenetljive uspehe in mogoče da spravi sedem poslancev v kongres. V Nevadi in v Oklahomi je položaj zelo ugoden. Tam celo upajo, da bo socialistična stranka imela večino pri vseh oddanih glasovih. Število poslancev v državnih legislaturah se bo izdatno pomnožilo.

V Nevadi podpirajo žene kandidaturo Millerja, ki kandidira v zvezni senat. Miller je največ pripomogel, da so žene v državi dobile volilno pravico. Do sedaj je v 13 državah 33 socialistov v državnih legislaturah. Mogoče se letos število pomnoži na sto, ker agitacija je obširna.

V Minneapolisu so letos občinske volitve v jeseni. Pri primarnih volitvah je Thomas Van Lear, socialistični kandidat za župana, na nestrankarskem tiketu dobil mnogo več glasov kot kandidatje buržoaznih strank.

Izgledi so povsod dobri in ce bode zavedni delavci tako vztrajali v volilni kampanji do 7. novembra kot do sedaj, bo predobitev velika.

Priprave za splošno stavko.

Seattle, Wash., 1. oktobra. — Združene strokovne organizacije v "Seattle Central Labor Council" so osvojile sklep, da se vpraša splošne stavke predlozi glasom strokovnih organizacij na splošno glasovanje, da pomagajo postavnemu delavcem, ki stavkaje že od prvega junija t. l. Splošno glasovanje bo končano v treh tednih in ce se glasovalstvo izreče za splošno stavko, tedaj stopi [illegible]

VREME.

Chicago in okolica: V ponedeljek jasno, v torek dež, neizpremenjena temperatura.

Illinois: V ponedeljek deloma oblačno v večjem delu drzave. V torek dež.

Wisconsin: Oblačno v ponedeljek in dež v torek, mrzlo.

Missouri: Oblačno in dež v torek. Hladno.

Ohio: Dež proti noči v torek.

Temperatura: Chicago zadnjih 24 ur: najvišja 66, najnižja 47.

NOVI VSPEHI ANGLEŽEV. RUSI V NOVI OFENZIVI. RUMUNCI PORAŽENI.

Falkenhayn je dobil bitko. Grška se pogaja za nagrado. Bolgari izgubili gorovje.

ZADNJE VESTI.

London, 2. okt. — Angleži so včeraj ponovili infanterijske napade na dve milji dolgi fronti in osvojili poldrugo miljo ozemlja v smeri proti Bapaumi. Vas Eaucourt L'Abbaje je na osvojenem teritoriju. 300 Nemcev je bilo vjetih. Novi oklopni stroji ali "tanki" so dosti pomogli pri tej operaciji.

Petrograd, 1. okt. Rusi so ponovili močno ofenzivo v Galiciji in osvojili nemške pozicije južno od Brzezany. Bitka se vrši tudi v okolici železnice Brodi-Krasne, 300 milj severnoiztočno od Lvova. Okrog 4000 ujetnikov je padlo Rusom v roke.

Berlin, 1. oktobra. — Rusi so zopet prišli z ofenzivo na več krajih. Na obeh straneh železnice Bordy-Lvov so bili njihovi napadi deloma ustavljeni. Južno krilo napadajoče ruske armade je pridobilo nekaj tal v naši fronti.

Dunaj, 1. okt. — Nemško-avstrijska zmaga nad Rumunci pri Hermanštatu je popolna. Da zdaj smo našteli 3000 ujetnikov in vojni plen je ogromen.

London, 2. okt. — Reuterjeva agentura poroča iz Soluna, da so Srbi osvojili zadnje bolgarske pozicije na gorovju Kajmakalana.

London, 2. okt. — Zeppelini so zopet napadli London in eden Zeppelin je zopet padel v plamenu na tla.

SPLOŠNI POLOŽAJ.

SEDMOGRAŠKO. Bavarske in avstro-ogrske čete pod poveljstvom generala Falkenhayna, nivšega šefa nemškega generalnega štaba, so premagale prvo rumunsko armado po petdnevni bitki pri Hermanštatu in jo pognale v gore na obeh straneh prelaza Rothenthurm. Tako poroča Berlin. Bukarešt javlja, da so se Rumuni umaknili pred sovražno premočjo proti jugu. Rusko-rumunski napadi na severno-iztočni fronti so bili odbiti.

FRONTA OB SOMI. Silna kanonada zopet grmi na vsi fronti med Ancro in Somo, kakoršna se vsedej pojavi pred infanterijskimi napadi. Angleži so neprestano napadali v zadnjih 48 urah na svoji fronti in odbili vse nemške protinapade ter okupirali nekaj ozemlja. Francozi so na južni strani razširili odprtino v nemski obrambni črti blizu Rancourta. Včeraj so pretekli trije meseci odkar traja zavezniška ofenziva ob Somi.

RUSKA FRONTA. Berlin poroča, da so bili odbiti vsi ruski napadi v Volinju, Galiciji in v Karpatih. Petrograd javlja o manjših vspehih na raznih krajih fronte.

DOBRUDŽA. Sofija poroča o manjših artilerijskih akcijah.

MACEDONIJA. Francozi, Srbi in Bolgari poročajo o vspehih v manjših spopadih. Večinoma se nadaljuje artilerijsko bojevanje.

ITALIJANSKA FRONTA. Artilerijsko bojevanje. Manjše praske.

GRŠKA. Nic jasnega. Revolucija se nadaljuje. Dezertacije iz armade in mornarice. Kabinet in kronski svet nadaljujeta svoje seje. Neka vest cez Berlin se glasi, da je kralj pobegnil iz Aten [illegible]

PORAZ RUMUNCEV PRI HERMANŠTATU.

Berlin, 1. okt. — (Uradno). Severna in druga rumunska armada je začela z napadi na gerah Georzeny iz črte Parajd-Oderhellen, iz Szekely Udvarhely in iz Fogarasa. Sovražnik je bil odbit na georzenskih gorah. Obrambne čete dalje proti jugu so se izognile napadom. Nemške čete so vspešno napadle za potokom Haar južno od Hendorf-Hegina in rumunske čete so se umaknile. 591 mož z enajstimi častniki in treni strojnimi puškami je padlo v naše roke. Obsedajoča bitka pri Hermanštatu, ki se je začela 26. septembra, je dobljena. Nemške in avstro-ogrske čete pod poveljništvom generala Falkenhayna so popolnoma porazile močne oddelke prve rumunske armade po vročem in trmoglavem boju. Ostanki sovražnih čet so po silnih izgubah pobegnili v neprodorne gorske kraje na obeh straneh prelaza Rothenthurm, toda tam so jih sprejele bavarske čete, ki so prišle v ozadje. Napad druge rumunske armade, ki je prišla prvi na pomoč, je prišel prepozno.

Bukarešt, 1. okt. — Uradno). Na severni in severnozapadni fronti se vrše v splošnem vroči boji. Tam smo ujeli 600 sovražnih vojakov. Pri Hermanštatu so bili naše čete napadene od vseh strani z veliko premočjo sovražnika in po petdnevni bitki so se umaknile proti jugu; sovražna sila, ki je skušala napasti izza hrbta, je bila odbita.

NA BALKANU VALOVIJO BOJI SEMINTJA.

Sofija, 1. okt. — (Uradno). V Dobrudži prevladuje mir izvzemši manjših artilerijskih akcij. Na višinah Kajmakalana je bila včeraj ostra kanonada. Ilotako pri Florini. Na sovražnem levem krilu smo odbili napade na Stari Neretski Planini in osvojili zakopno črto na gori List in gori Iskriševo. V Moglenski dolini se nadaljuje artilerijsko bojevanje.

Solun via Pariz, 1. okt. — (Uradno). Na vsi fronti se vrši artilerijsko bombardiranje, infanteriskih akcij ni bilo. Naši letalci so bombardirali Prilep in Sofijo.

Solun via London, 1. okt. — (Uradno). Sovražnik je bombardiral most pri Orlaku in Koprivi. Naša artilerija je razpršila Bolgare pri Ormanli. Spopadi med patrljami pri Neobari so dobro izpadli za nas. Sovražni letalci so zelo aktivni.

Solun, 1. okt. — Srbski glavni stan poroča: V noči 27. sept. so Bolgari z veliko močjo napadli drinsko divizijo srbske armade. Vsi napadi so bili odbiti z velikimi izgubami za sovražnika. Najvišji vrh v Kajmakalaških gorah je se vedno v rokah ver pod poveljstvom kronprinca Aleksandra.

IZ RUSKE FRONTE

Berlin, 1. okt. — (Uradno). Na fronti ob Stobodu je četa poljske legije vspešno napadla Ruse pri Sitovcih. Na južni strani Vitonca je bil odbit ruski napad. Iz kom naših operacij v okolici Hukalovcev severno od Zlotoya (ob Strypa v Galiciji) smo ujeli 50 Rusov. [illegible] Karpati so izpodletli vsi ruski napadi razen to se je zgodilo v okolici Koribabe.

(Nadaljevanje na 3 strani, 1 stopec.)

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Izhaja dnevno razen nedelj in praznikov.

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicage) in Canada $3 na leto, $1.50 za pol leta in 75c za tri mesece; Chicago in inozemstvo $4.50 na leto, $2.25 za pol leta, $1.15 za tri mesece.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovenic National Benefit Society

Issued daily except Sundays and Holidays
OWNED BY SLOVENIC NATIONAL BENEFIT SOCIETY

Advertising rates on agreement

Subscription: United States (except Chicago) and Canada $3 per year; Chicago and foreign countries, $4.50 per year.

Address:
"PROSVETA"
2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Kedar voda teče v grlo!

Ob začetku vojne je socialistična stranka zahtevala, da se prepove izvažati vsa živila iz Amerike. Izdala je posebno okrožnico "Izstradajmo vojno in hranimo Ameriko," ki se glasi:

Amerika lahko ustavi vojno."

Vojna v Evropi se lahko nadaljuje, ako jo prehranjuje Amerika.

Ako se hrani vojno, morajo stradati delavci v Ameriki.

Mejtem ko vrhovni zapovedniki vojske v Evropi vodijo delavce v mesnice, skušajo denarni in živežni mogotci v Ameriki obogateti vsled klanja s tem, da gonijo kviško cene življenskim potrebščinam.

Ako hočemo ustaviti vojno v Evropi in omejiti monopoliste v tej deželi, da se ne požene ameriškega naroda v spor, je treba izvršiti dvoje.

1. Izstradati moramo vojno, da ji odrežemo potrebščine.

2. Prehraniti moramo svoje ljudstvo s tem, da zaplenimo vire potrebščin.

Ustaviti moramo pošiljanje potrebščin na bojišče.

Niti enega centa kot posojilo, niti ene unce živeža ne smemo zapustiti prodajalni za nadaljevanje tega strašnega prelivanja krvi.

To bi bila edina poštena nevtralnost v resoli. Na drug način je nemogoče ta narod obvarovati nevarnega sovraga.

Kruh, meso in denar so ravno tako potrebni kot možje, puške in krogle za ubijanje mož v vojni.

Ako obdržimo meso in denar tukaj, se bodo ohranila življenja na obeh straneh Atlantika.

Evropske vlade so zaplenile živež v skladiščih in denar, vire kredita, železnice in brzojav, da lahko nadaljujejo vojno in klanje na debelo.

Gotovo ima naša vlada pravico podvzeti take korake, da ustavi vojno in ohrani življenja doma.

Vlada naj takoj zapleni živež v skladiščih, vire kredita, železnice in vsa sredstva za promet in komunikacijo, in naj jih rabi, da zdrobi moč trustov in špekulantov.

Zaplenu naj se klavnice, kladne shrambe, žitnice, mline za moko in vse drugo, kar služi za prehranitev ljudstva, in obratuje v dobro vseh.

Kongres naj prepove izvažati vse produkte, ki bi bojujočim armadam onemogočili njih mordilno delo.

Prepove naj posojevanje denarja vsem vladam, ki so pahnile svoje podložnike v vojno.

Ameriški socialisti apelirajo na vse ljudi — moške in ženske — ki sovražijo vojno in žele srečo ljudstvu, da se pridružijo temu delu, da se ustavi vojna in obvaruje življenje ameriških delavcev.

Evropski socialisti so se do zadnjega borili proti vojni. Ta vojna je bila uslijena sveta vsled pohlepnosti in lakomnosti vladarjev in vladajočega razreda. Socialisti so bodo bojevali poprsed, da se je kmalu ustavi in omeji njene strahote.

[illegible]

[illegible] Kongres [illegible] kateri bo ameriški ljudski [illegible] vojske [illegible]

prinesle mir in vsega dosti tistim, ki so zaposljeni v teh industrijah.

Socialisti kličejo vse, da se pridružijo gibanju.

Izstradajmo vojno in hranimo Ameriko!

Pošljite pisma in resolucije na podlagi tega letaka predsedniku Združenih držav."

Zavedno delavstvo, organizirano v socialistični stranki, je protestiralo. Protestirali so tudi dalekovidni ljudje, ki so spoznali, da morajo za Ameriko napočiti dnovi neznosne draginje, če se ne prepove izvažati živeža. Večina ameriškega ljudstva je ostala topa napram okrožnici in ni poslala protesta predsedniku Združenih držav. Nekateri navihanci, ki so pričakovali, da jim vojna zredi denarno mošnjo, so socialistom celo očitali, da hočejo z embargom na živila pomagati centralnim silam.

In posledice te brezbrižnosti niso izostale. Poljski pridelek, pšenico, oves, rž, fižol, krompir in meso so lepo izvažali v Evropo. Večina teh produktov je šla na Angleško, v Francijo in v Italijo, drugi del pa skozi nevtralne države v Nemčijo in Avstrijo. V Ameriki so izpraznjevali žitnice in shrambe za poljski pridelek, dokler je bilo kaj v njih, in tako pomagali rediti vojake na evropskih bojiščih. Izvoznikom so se lepo množili tisočaki in miljoni, in sledilo je, kar je moralo priti — neznosna draginja.

Zdaj, ko jim voda teče v grlo, so pričeli kričati po embargu tudi tisti krogi, ki so se smejali, ko so v začetku vojne priporočali socialisti, naj se s protesti pritisne na predsednika, da prepove izvažati živež. V New Yorku že kroži peticija za embargo. Podpisalo jo bode 25 tisoč biznismanov, groceristov, malih mesarjev, pekov in drugih. Enako peticijo pošljejo tudi v druge mesta, da jo podpišejo in pošljejo kongresu.

Mejtem ko zbirajo podpise za peticijo, so izvozili pšenico že iz Združenih držav, profit so pa spravili monopolisti, ki določajo ameriškemu ljudstvu, koliko smejo jesti, ne da bi bilo treba vpeljati krušne, mesne ali katere druge jedilne listke.

Avstralija, ki je angleška kolonija, torej direktno prizadeta v vojni, je uvedla embargo za pšenico. Vlada je pokupila pšenico, ona določi ceno in koliko se jo pošlje v vojskujoče države. Da se v Avstraliji danes dobi dva funta kruha za pet centov, mejtem ko se v Ameriki ne dobi niti enega funta za ta denar, ni povzročil embargo, ampak vlada je podržavila mline in pekarije, da ne morejo špekulantje in drugi ljudski oderuhi odirati ljudstva. Tam določa vlada cene, pri nas pa lahko vsak oderuh uganja, kar hoče, ker je po milosti miljonov, ki jih je izsesal iz ljudstva, postal "prominentni" državljan.

Francozinja v tovarni za izdelovanje municije. Ker je delo nevarno zaradi strupenih plinov, ima protektor na nosu. V municijskih tovarnah na Francoskem — kakor na Angleškem — opravljajo večinoma to delo ženske.

DOPISI.

Shoaf — Smithfield, Pa.

Oni dar, ko je prvič dihnila sapa narave, ko so široko listnate katalpe turobno šepetale o bližajoči se smrti in v znak globoke žalosti pobingljale s svojimi viržinkami; takrat sem jaz mé manj žalosten capljal po trotoarju main "streeta" v Uniontownu, metropoli našega Fayette okraja. Obupne misli so mi privabile solze na oči, nos in sploh povsod, koder je bilo kaj obcutljivega na meni. Minila je pomlad, doba ljubezni; minilo je poletje, doba strasti in minila bo tudi jesen, doba miru in počitka. O, vem! Očitalo mi bo srce: "Nisi vreden, da bocinaš, ni bilo ljubezni pri tebi, ni bilo strasti, ni bilo sadu ... zakopal si svoj talent ... In že vnaprej vzdihujem: O ne! nisem ga zakopal. Ali ovit je bil s pelinom, kajti mrzli pogledi divnih očesc so vnetili vsak poskus dvigniti ga iz teme obupa k solnenu ljubezni. Pelin je pa ostal ... ni so ga vnetili. Takrat so priplavali, kot metuljeki lahki akordi krasnega petja in mahoma razbili moje obupne tožbe. Naslonil sem se na ograjo vrta in se zazrl tja gori proti zvezdam, uzmuré proti odprtemu oknu, kjer sta mehkali dve tako čarokrasni zvezdici, da sem v silnem zamaknenju zazijal, kot možje Izraelci, ko je Kristus sfrcal v nebesa, njih pa nastil na cedilu ... hočem reči na Oljski gori. Zamigljali so drobni pisiki po glasovirju, iz čistega grla so pa zadoneli mehki glasovi znane pesni: "It 's a long way to Tipperary . . . To the sweetest girl you know . ." Oh, ta zadnja vrstica me je tako živo zadela v srce, da se je utrnila grenka solza v očesu, se potočila preko nosu in cepnila v travo. Kar sama od sebe je prišla mi na spomin popevka:

Lako tebi dušo,
Na postelji spati.
Al' je meni težko,
Pod prozorom stati.
Vjetrić popuhava.
Sniegom zametava,
Mene srce zebe,
Što nisem kot tebe.

Vzdihnil sem tedaj tako globoko, da je dejal eden mimoidočih: Bog pomagaj, ker je mislil, da sem kihnil.

Obrnil sem se in poln grenkih misli odcapljal počasi proti "drugem štoru," ali če razumete bolj angleški: proti lekarni. Naročil sem si ogromno kepo "ajskrima," da si malce osladim pelin — — — hočem reči pelinasto dušo. Mrzel je bil tako, kot bi bil pečen na severnem tečaju, dušo pa mi je le ogrel. Rekel sem si: Vidiš Francelj one tri metulje, oziroma metuljčice pri tisti-le mlzi na sredi, s kakšnim veseljem ga srečajo, pa je še bolj mrzel, kot si ti. Zato pa: Upaj!

Nimaš drage? Grenka kupa.
Upaj! kajti mlad si še.
Kadar zadnji up umre,
srce staro naj obupa.

Prikrojil sem si Sardenkovo pesem po svojem notranjem razpoloženju in nič me ni pekla vest. Po tej samotolažbi sem postal tako razigrane volje, da sem začel iz celega grla peti potihoma:

Da su djeve što na njebu zvijezde
Svi bi momci zvjezdoznanci bili,
Gledajući u zviezdice sijajne,
Da su momci što rumena ruža:
Sve bi djeve vrtlarice bile,
Ružu brale, ružu mirisale,
Mirisale, za njedra metale.

Punktum! sem dejal — tega ne zbriše nihče. Veste kaj sem potem napravil? sem, ne veste? I nó domov sem šel, sedaj pa čakam kedaj, da se uresniči tisti moj up; dosedaj ne kaže sicer nič, če bo pa kaj kazalo smete biti uverjeni, da bom že o pravem času poro— hell— bil tiho.

Srce je prazno — srečno ni — Shoaf je tudi prazen, niti ene solnene rože ni, da bi znala slovensko. Ni in je ni; pa če stokrat priseže, kakšen zgaga, da se skriva za tem "ni" najčistejša ljubezenska smola, pa ne vzame svojih besed nazaj. Amen.

Napredujemo imenitno v vseh ozirih. Prvič, iz pivovih sodčkov izganjamo hudobnega duha in odpravljamo srednjeveško temo s tem, da zamašene odprtine odpremo. Ven gredo hudobni duhovi, noter pa svetloba dvajsetega stoletja.

Drugi ravnamo se po receptih evropskih dinastij; posledica: rogate glave, strgane srajce in obleka sploh, strategično umikanje v premi črti prekov plotov, luž in mlak ne oziraje se na mednarodno pravo, ko kalimo idilično srečo žabjih družin, velika pobožnost v kozjih molitvicah, razni — fiksi — done — — — diči — — biči, . . demi — ajfli dežujejo v vsem mogočem sorazmerju.

Tretjič, probleme socialnih vprašanj rešujemo povsem lahko, razni politiki in diplo—komati bi se mnogo naučili od nas, zlasti kadar so nam glave v megli.

O razstrelbi v mlinu Du Point Powder Co. na Oliphantu ste že imeli malo notico v Prosveti. O pol drugi uri popoldne smo čuli dve zaporedni detonaciji. Od treh mož so našli le eno nogo, iz česar se da sklepati, da ni bilo posebnih težkoč pri — pogrebu.

Dela se razmeroma dobro, menda kakor povsod, omenim pa, da medu in mleka ni, zapopadenega v tem "dobro" prav nič.

Zdravi!

Frank Magajna.

Ameriške vesti.

(Nadaljevanje iz prve strani)

Hornell, N. Y., 1. oktobra. — Republikanski predsedniški kandidat Hughes menja svoje prepričanje o osemurnem delavniku, kakor navadni človek umazano srajco. Tukaj je dejal zopet na shodu o osemurnem delavniku:

"Naklonjen sem principu osemurnega delavnika. Rad bi videl osemurni delavnik uresničen."

Potem je republikanski kandidat z lepo ostriženimi besedami dopovedoval, da se osemurnega delavnika ne sme izsiliti, ampak čakati je treba, da se konča preiskava in javnost izreče svoje mnenje o njem.

Hvala mr. Hughes! Republikanski kandidat bi bil lahko svoje mnenje o osemurnem delavniku vzdržal zase; če bi delavci poslušali njegove nasvete, bi lahko dočakali Metuzalemovo starost, pa bi še vedno čakali na osemurni delavnik. Seveda bi mr. Hughes drugače govoril, če bi bil železniški kurjač ali zaviračič in bi stal na tovornem vlaku takole osem ur v snegu in burji. Takrat bi mr. Hughes kričal, da je osem ur dela preveč, in če ga železniške družbe nočejo skrajšati, je treba zaštrajkati. Mr. Hughes je pravnik, taki ljudje pa malo poznajo delavsko gorje in trpljenje.

Delavstvo je pa vseeno lahko hvaležno mr. Hughesu radi njegove odkritosrčnosti, ker tako spoznava, kakšne ljudi hoče imeti republikanska stranka, da so izvoljeni predsednikom ameriške republike.

Madison, Wis., 1. oktobra. — Arthur A. Gelatt, soprog Alkyn Hectoen Gelattove, ki je ustrelila sebe in svoje dve leti staro dete, je pred mrliškoogledniško poroto pripovedoval, kakšne križe in težave je imel s svojo boljšo polovico v zakonskem življenju.

Nekaj dni preden je zapustil svojo soprogo, je pestoval dete. Naenkrat je njegova soproga pograbila revolver in mu zagrozila, da ustreli njega in dete. Položil je dete na tla, da ji je izvil revolver iz roke. Takih razburljivih prizorov je bilo šest, odkar se je oženil. Prišel je do zaključka, da je najboljše, da zapusti ženo, če hoče imeti mir.

Mrliškoogledniška porota je zaključila, da je Gelattova izvršila umor in samomor, ko začasno ni bila pri zdravi pameti.

Chicago, Ill., 1. oktobra. — Včeraj so detektivi odpeljali proti vzhodu v New York Thomaža Pjecara, bogatega italijanskega uvoznika. Ujetnik je dejal detektivom: "Če bom tako pričal, kakor hoče državni pravdnik, bom mrtev preden moja noga prestopi mejo države New York. Vbila me bo družba črnorokarjev. Če ne bom pričal po želji državnega pravdnika me čaka dvajset let ječe radi dveh krvih priseg."

Nekatere italijanske vodje "Tamanny hall" ali "tanamitov" je skominjalo po $15.000 letne plače, ki jo je dobival cestni komisar. Zahtevali so, da jo deli z njimi. Komisar se je taki delitvi vprl in spravili so ga na drugi svet z lovsko puško, ki je imela odrezano cev.

Za črnorokarje je bila nesreča, ko sta bila ob času umora v bližini dva policaja, ki sta aretirala črnorokarja, ki je streljal. Tovariša njegova sta ušla. Pri obravnavi bi bil državni pravdnik kmalu pogorel, dasiravno je policija kasneje ujela tudi morilčeva tovariša. Obtoženci so imeli mnogo prič, ki so pričali zanje, da so bili ob času umora na drugem kraju. V mreži postave je obvisel le morilec, ki so ga prijeli s puško v roki.

Morilec je molčal, dokler ni bilo treba iti na električni stol. Ko je spoznal, da stvar res resna postaja, je povedal resnico in izdal Pieara, ki je bil v Italiji advokat in je prisegel alibi za oba soobtoženca.

Oblasti niso vedele drugega, da se Pieara nahaja nekje v Chicagu. Poslali so detektive v Chicago in ti so izvohali že prvi teden, da Pieara živi nekje na Kenmore in Wilson ave. Tam so ga prijeli.

Obravnava proti italijanskim črnorokarjem v New Yorku obeta postati senzacionalna.

Chicago, Ill., 1. oktobra. — 19-letni Edgar Hettinger je bil obsojen na vešala radi umora mrs. Agnes Middleton. Kljub temu, da je bil obsojen na vešala, je zaspal v ječi, kakor da bi se ne zgodilo nič. Proti časnikarskim poročevalcem je dejal, da ne bo nikdar visel, ker bo izvršil samomor.

Missoula, Mont., 1. oktobra. — Edith Colby, časnikarica v Thompson Fallsu, je ustrelila E. C. Thomasa, predsednika republikanskega odbora v okraju Sanders. Thomas je umrl, preden je mogel izpovedati kaj o dogodku.

Gdč. Colby so aretirali in pridržali v ječi. Sodnik je odklonil poroštvo.

Vzrok umoru je trimesečni umazani časnikarski boj, ki se je vodil s tako umazanostjo, kakršna je v navadi edino le v Ameriki.

New York, 1. oktobra. — Premoženje Standard Oil družbe se je pomnožilo zopet za $32,000,000, John D. Rockefellerjevo pa za $8,028,000.

Vbogi John! Miljoni se mu množe, kadar spi, je ali pije, pa bo prišel kapitalistični zavijač in bo svetu dokazoval, da je John vse zaslužil z njegovim pridnim delom.

CARRANZA BO PRETRGAL MIROVNO KONFERENCIJO.

"Ameriška armada mora iz Mehike!" zahteva prvi načelnik.

El Paso, 1. okt.—Dobro poučeni Mehikanci ob meji izjavljajo, da bo Carranza šele dni odpoklical mehiške delegate iz mirovne konference v New Londonu. Dalje bo zahteval prvi načelnik mehiške republike, da Wilson takoj odstrani Pershingovo armado iz Mehike. Carranzina vlada je namreč zelo vznemirjena zaradi puntarskega gibanja v severni Mehiki, katerega pripisuje edinole pristotnosti ameriških čet na mehiški zemlji. Tajni agentje ameriške vlade, ki so na delu v severnu Mehiki, poročajo, da narašča moč Ville z vsakim dnevom in da bo kmalu gospodar vse države Chihuahua. Po zadnjih vesteh je Villa z glavnim delom svoje armade na meji države Guerrero.

Državni oddelek v Washingtonu je dobil poročilo od svojih agentov, da je bila zadnji teden vroča bitka med četami Ville in Carranze pri Cusihuiriachicu južno nozapadno od mesta Chihuahua. Villa je imel 250 mož in poveljnik Carranzine garnizije pa 150. Zadnji je pobegnil iz bojišča.

Brezžična brzojavka iz glavnega stana Pershingove armade, ki je dospela v soboto v Columbus, N. M., naznanja, da se nahaja Villa 200 milj južno od reneča Santa Clara.

Iz lekarne.

Mož (iz kmetov): "Cujeje gospod, naj mi dajo tri pijavke."

Lekarnar (v šali): "No ošel, kakšnih pa hočete?"

Mož: "Naj mi dajo ženskih, ne bolj grizejo."

VAŽNO!

V pondeljek 25. septembra smo je preselila "Prosveta" v svoje nove prostore v jednotinem narodu. Vsa pisma, dopisi, naročnine in sploh vse pošiljatve na naš list se naj odslej pošiljajo na sledeči naslov:

"PROSVETA"
2657 So. Lawndale Ave.
CHICAGO, ILL.

ropska vojna in vesti iz inozemstva.

(Nadaljevanje iz prve strani)

li smo 332 Rusov in vplenili o- strojnih pušk.

Petrograd, 1. okt. — (Uradno). akolici Gukalova je sovražnik siloviti topniški preparaciji el z ofenzivo, ki se je takoj bila ob ognju naših strojnih k in Nemci so pobegnili v svo- nkope. Ob reki Bistrici, v o- ižu Bogordčana, so naše pre- je straže iznenadile sovražnika ujele več Nemcev. Na vsi fronti bilo zelo aktivno gibanje v zra- Nemci so izgubili štiri eropla- mi pa dva.

OFENZIVA OB SOMI.

London, 1. okt. — (Uradno). ino od Ancre je položaj neizpre- nen. Ves dan včeraj je bilo e artilerijsko bombardiranje u Destremonta in v okolici ze- ijskih utrdb "Hohenzollern" "Stuff". Naše čete so raztegni- svoje pozicije južno od Fau- rta L'Abbave. V okolici Thie- ala smo ujeli 164 Nemcev s tre- častniki. Dva nemška eropla- sta padla v naše črte.

Pariz, 1. okt. — (Uradno). Juž- proti Somi so naše čete osvojile kaj ozemlja v bojih z ročnimi nstami. Na raznih krajih fron- se nadaljuje vroča kanonada. ugače je zadnja noč potekla rno. Slabo vreme z deževjem je zopet pojavilo.

Berlin, 1. okt. — (Uradno). An- ški napadi med Ancro in vasjo reelette so bili odbiti. Drugod bile samo lokalne praske. Se- no in južno od Some se je zo- oglasila vroča artilerijska bit-

AVSTRIJCI IN ITALIJANI.

Dunaj, 1. okt. — Uradno). Na iki planjavi se je ponovila ena italijanska kanonada in tanje min proti našim pozici- a. Vrh gore Cimone je še ve- pod ognjem italijanskih to- Kljub temu nadaljujemo z re- anjem italijanskih vojakov, ki pokopani pod skalami na vrhu r.

Rim, 1. okt. — (Uradno). V a- ki dolini narašča avstrijski bardement. Naše baterije od- arjajo iz doline Astico. Vrh Cimone je pod neprestanim jem naših topov. Včeraj popo- e smo odbili močan avstrijski pad, ki je bil izvršen pod plaš- goste megle na naše pozicije erno od Bardinala. Dalje smo ili napad avstrijskih lovcev ersjaeger) na naše pozicije v nta de Forame. Na kraški pla- vi je skušal sovražnik približa- se našim zakopom v nočni te- , ali namera se mu ni posreči-

GRŠKA SE POGAJA Z ZAVEZNIKI, MEDTEM KO SE ŠIRI REVOLUCIJA.

London, 30. sept. — Iz Rima ročajo, da se grška vlada poga- z zavezniki glede teritorijalne rade, katera ji mora biti za- ena, preden pošlje ultima- Bolgarski. Grška je pred ne- mesci anektirala severni E- v južni Albaniji, s čemur se strinja Italija, ki bi rada anovano pokrajino zase. Zato bi biti grška vlada zdaj na ja- , kako bo z Epirjem.

Medtem se pa širi revolucija na koncih in krajih. Včeraj sta tadajni bojni ladji, Hydra Kilkis (zadnja je bivša ameri- a sklopljena Idaho) dezertira- grške mornarice z vsem moš- o se pridružili zavezniški . Prebivalstvo otoka Chios se odreklo kralju in se podvrglo ški narodni brambi." Mesto ona v zapadni Macedoniji ji zapustilo 25.000 dramov držav- a zaklada in poslalo denar vo- ljstvu revolucije v Solunu.

KONSTANTIN POBEGNIL?

Berlin, 30. sept. (Iz London, 1. . — Az Est v Budapešti ja, da je prišla vest iz zanesl- ih virov o uspešnem "coup ata" v Atenah. Kralj Kon- tin je pobegnil s svojo družino Aten in nova grška vlada je aj po njegovem odhodu napo- la vojno Bolgariji.

London, 1. okt. — Korespondent Associated Press brzojavlja, je v krogih, ki so v Atenah skle- , napovedati vojno Bolgariji. Svetu je predsedoval kralj Konštantin.

REZULTAT TRIMESEČNE BITKE OB SOMI.

London, 1. okt. — Danes je minilo tri mesece odkar so začeli Angleži in Francozi z ofenzivo med rekama Ancro in Somo, ki je dobila ime "bitka ob Somi". Angleške izgube v teh treh mesecih, od 1. julija do 1. oktobra — znašajo 307.169 mož, mrtvih, ranjenih in ujetih. Prvi mesec ofenzive so izgubili Angleži 59.675, v avgustu so izgube narasla na 127.945 in v septembru znašajo izgube 114.110.

Pridobitve v tej ofenzivi so: Angleži in Francozi so okupirali 285 štirijaških kilometrov (okrog 92 kvadratnih milj) teritorija z 42 vasmi; vsaka teh vasi je bila močna trdnjava in potrebno je bilo artilerijsko bombardiranje pred vsakim napadom. Število nemških ujetnikov znaša 62.000 in bojni plen vsebuje 290 topov (polovica teh je težkega kalibra) in čez tisoč strojnih pušk. Na vsi bojni fronti med Ancro do Chaulnesa so zavezniki prodrli čez prvo, drugo in tretjo črto nemških zakopov in sedanji napadi se vrše na četrti črti, ki je bila napravljena v zadnjih dveh mesecih. Ako se primerja sončka ofenziva zaveznikov z verdunsko ofenzivo Nemcev, tedaj je razvidno, da so zavezniki okupirali v treh mesecih 15 kvadratnih kilometrov več ozemlja kot pa Nemci pred Verdunom, ki že vodijo ofenzivo osmi mesec.

NEMCI SE JEZE NAD AMERIŠKIMI AVIJATIKI.

Berlin, 30. sept. — Vest, da je bil pred par dnevi ubit v zračnih bojih na francoski fronti ameriški letalec Kiffen Rockwell, in dejstvo, da je še več ameriških avijatikov v francosko-anleški armadi, je dalo povod tukajšnjemu časopisju, da so prinesli ostro kritiko napram neutralnosti Zedinjenih držav. "Vossische Zeitung" ima dolg članek, v katerem pravi med drugim, da je neutralnost Amerike vedno bolj lažnjiva, čimdalj traja vojna. "Tageblatt" piše, da je prisotnost ameriških letalcev v francoski armadi dokaz, da nimajo Amerikanci smisla niti spoštovanja do principov neutralnosti "Taegliche Rundschau" povdarja, da Amerika zlorablja sedanji način podmorskega bojevanja od strani Nemčije s tem, da zalaga zaveznike ne samo s strelivom temveč tudi z vojaki.

(Že davno je zano, da je v angleški in francoski armadi res veliko Amerikancev, toda šli so prostovoljno na svojo pest, za kar Zedinjene državene morejo biti odgovorne. Do Kanade ni daleč in skoraj vsi ameriški prostovoljci so šli s kanadsko armado na Francosko.)

KAJ JE Z "BREMENOM."

Portland, Me., 30. sept. — Pri vhodu v tukajšnje pristanišče, nedaleč od Fort Williamsa, so našli na bregu rešilni pas, na katerem je vtisnjena beseda "Bremen." Rešilni pas je moral biti že nekaj časa v vodi, preden so ga vrgli morski valovi na suho, kajti barva je precej obledela. Razen besede "Bremen" ima pas tudi sledeče besede: Schutzmarke, V. Epping Hoven, Wilhelmshafen. Tukaj sodijo, da je pas iz submarinke "Bremen," katera je morala potemtakem ponesrečiti na potu v Ameriko.

Washington, 1. okt. — Vladni krogi so dobili vest iz neuradnih, toda navadno zanesljivih krogov iz Londona, da je nemške trgovska submarinka "Bremen" v pristanu angleške mornarice Rosythu na iztočnem bregu Škotske. To je že druga vest, da je bila podmorica "Bremen" ujeta in odvedena v angleško pristanišče. Submarinka se je ujela v mrežo iz jekla, kakoršne nastavljajo Angleži podmorskim ladjam. Nedavno tega so poročali, da se je ujelo v te mreže že preko sedemdeset nemških submarink.

NA SOFIJO PADAJO BOMBE.

Solun, 30. sept. — Zavezniški glavni stan javlja, da je francoski letalec včeraj bombardiral Sofijo, glavno mesto Bolgarske, da se maščuje nad zračnim bombardiranjem Bukarešta. Letalec je nato odplul proti Bukarešti, kamor je dospel brez vsake nezgode.

Pametni delavci.

Philadelphia, Pa., 1. oktobra. — V tem mestu obstoje družbe, ki imajo delavnice za popravljanje čevljev. Za Philadelphia Shoe Repairing Co. n. pr. dela 35 delavcev. V teh delavnicah so čevljarski pomočniki delali 66 ur v tednu in za mizerno plačo. Tožili so delodajalcem o slabih razmerah in nizkih plačah, a gospodje delodajalci so dali za pritožbe toliko kot za lanski sneg. Delavci so spoznali, da s pritožbami ne dosežejo nič in so se organizirali. Ko so bili organizirani, so predložili delodajalcem svoje zahteve, ki so jih gospodje seveda odklonili. Delavci so zastavkali in po enem tednu so delodajalci prišli k pameti. V 23 delavnicah, v katerih dela do 200 delavcev, so priznali sledeče zahteve:

Le petdeset ur dela v tednu.

Časinpol za nadčas; v soboto popoldne delopust ob eni popoldne.

Za delavce je bila pogodba ugodna, gospode "bose" je seveda bolela, pravzaprav jih je bolel njih žep, a kaj so hoteli, ko se čevlji sami od sebe niso hoteli popravljati, pa so se podali. Gospode je ta poraz tako zarezal v srce, da so noč in dan študirali, kako bi se maščevali nad delavci. Prva je bila seveda najmočnejša družba — "Philadelphia Shoe Repairing Co.," ki je poučila delavcem, naj vsak zase podpiše sledečo pogodbo:

"Tedenski delavnik znaša 48 ur s plačo 50 ur; tvrdka ima pa pravico najemati in odpuščati delavce."

Delavci so postali pametni. Vedeli so, kaj pomeni, če gospodje "bosi" prihajajo z darovi, in rekli so, da je boljše, če delavci pridrže pravico, da odločijo, kdo bo delal in kdo ne bo delal. Odklonili so pogodbo, niti eden je ni podpisal in delavci so zastavkali znova.

Kompanija do sedaj še ni prišla s protipredlogom na dan. Nič ne stori! Delavci mirno čakajo, da gospode zopet obseči sv. duh in da pridejo k pameti.

Konvencija tesarjev.

Fort Worth, Tex., 30 sept. — Konvencija tesarjev je sprejela starostno zavarovanje. Za starostni sklad se bo posebej pobiralo doklada po 20c na mesec. Vsak član, ki je dosegel 65 leto in je bil član organizacije skozi 25 let, bo dobil $10 dolarjev mesečne podpore.

V sredo je neki delegat njuyorške homatije spravil na dnevni red. Vprašal je, zakaj odbor ne poroča o zadevi njuyorških unij. Predsednik Hutcheson je izjavil, da stvar ne spada na dnevni red. Delegat je na to apeliral na konvencijo. Hutcheson ni sprva hotel nič slišati o apelaciji, ko so pa drugi delegatje podpirali apelacijo, je bil primoran oddati predsedništvo. Na to je vprašal podpredsednik Casgrove, če se predsednika podpira. Za podporo je glasovalo 139 delegatov, proti pa 100. Opozicija je bila velika in zmaga predsednikova zelo piškava.

Delegat Dolan iz St. Louisa je predlagal, da se njuyorško afero odvzame odboru. Predlog je bil odklonjen.

Na to so delegatje, ki hočejo izvedeti resnico o njuyorški aferi sklenili, da obdržavajo prihodnji dan protestni shod. To je pomagalo in konvencija je sklenila, da odbor poroča prihodnji dan. Protestnega shoda ni bilo treba obdržavati.

Konvencija je bila zaključena dne 28. septembra, ne da bi prišlo do razprave o njuyorški aferi. Predsednik Hutchesom je grozil delegatom, ki so se zavzeli za Njuyorčane s suspenzijo, dovolil jim je le staviti vprašanja, da jim je bilo nemogoče debatirati o poročilu odbora.

Mašina je zmagala še enkrat, a ta zmaga je tako klaverna, da se glasi kot nortvaški zvon nazadnjaškemu elementu v organizaciji.

Med prijateljicami.

Prva: "Čuj draga, naša dekla je vzela na ples mojo obleko."

Druga: "Pa naša? Vzela je mojega moža."

Sreča v nesreči.

Peter: "Povej mi, prosim te, kaj je to sreča v nesreči?"

Jože: "Če ti naprimer zgori hiša, je to nesreča, če pa v hiši zgori še tašča, je to sreča v nesreči.

Priporočam

svojo gostilno v obisk vsem Slovencem in Hrvatom v okolici Youngstown, O. Kadar potujete skozi mesto ali po opravku, se oglasite pri meni. Imam raznovrstne dobre pijače, sveže pivo brinjevec, slivovec, visky, smotke itd.

Jožef Cigole, E. 397 Federal St. Youngstown, O.

ROBERT W. LAYER
ARCHITECT
118 N. La Salle St., Chicago,

ki je izdelal načrt za gl. urad S. N. P. J. se priporoča Slovencem za izdelovanje stavbinskih načrtov.
Tel. Franklin 5501

TEL. NA DOMU AUSTIN 35003

NORTH SIDE STATE BANK
ROCK SPRINGS, WYO.

IMA KAPITALA IN REZERVE $100,000.00

Je izredno pripravljen in opremljen za poslovanje s SLOVENCI, HRVATI, SLOVAKI in drugimi SLOVANI.

Mi pošiljamo denar vašim prijateljem v staro domovino po najnižjih cenah.

Plačujemo 4 odstotne obresti na bančne vloge.

Močna, Konservativna in Napredna Institucija.

Naročite se na dnevnik "PROSVETA"

Najboljši slovenski dnevnik v Zd. državah. List prinaša dnevno dobre, podučljive članke, novice iz starega kraja in Amerike, sploh celega sveta, zanimive romane in zabavne štivo.

Naročnina stane za celo leto $3.00, pol leta $1.50 za Zd. države. Za naročnike izven Zd. držav, izvzemši Canade, stane za celo leto $4.50, za pol leta $2.25. Ravnotako stane za celo leto $4.50 in pol leta $2.25 v mestu Chicago in So. Chicago.

Imena, naslove in naročnino pošiljajte na sledeči naslov: UPRAVNIŠTVO "PROSVETA", 2657 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.

Vse poštne denarne nakaznice — Money Order, bančne draft čeke se naj naslovi na "Prosveta" S. N. P. J. Ne rabite osebnih imen!

Naši zastopniki so društveni tajniki.

Vsa nadaljna pojasnila daje drage volje upravništvo "Prosvete".

Slovenska Narodna Podporna Jednota

Ustanovljena 9. aprila 1904 — Inkorp. 17. junija 1907 v drž. Illinois.

GLAVNI STAN: CHICAGO, ILLINOIS.

UPRAVNI ODSEK:

Predsednik: John Vogrič, box 214, LaSalle, Ill.
I. Podpredsednik: J. Bratkovič, R. F. D. 4, b. 86, Girard, Kans.
II. Podpredsednik: Jožef Kuhelj, 9469 Ewing ave. S. Chicago, Ill.
Tajnik: John Verderbar, 2708 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill. Telephone Lawndale 4635.
Blagajnik: Anton J. Terbovec, P. O. Box 1, Cicero, Ill.
Zapisnikar: John Molek, 4006 W. 31st St., Chicago, Ill.

NADZORNI ODSEK:

Jože Ambrožič, 351 box, Canonsburg, Pa.
Paul Berger, 741—1st St., La Salle, Ill.
F. S. Tauchar, 674 Ahsay Ave., Rock Springs, Wyo.

POROTNI ODSEK:

Anton Hrast, 811 95th Ave., New Duluth, Minn.
Anton Peterlin, 6307 St. Clair Ave., Cleveland, O.
Jože Radišek, 679 box, Smithon, Pa.
Rudolf Pleteršek, 436 box, Bridgeville, Pa.
Albina Hočevar, 18 Beard ave., Detroit, Mich.

URENDNIK "PROSVETE"

Jože Zavertnik, 2657 So. Lawndale ave., Chicago, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

F. J. Kern, M. D., 6202 St. Clair ave., Cleveland, Ohio.

Vse denarne zadeve in stvari, ki se tičejo glavnega urada, se imajo pošiljati na gl. tajnika.

Pritožbe glede nerednega poslovanja na predsednika nadzornega odseka Jože Ambrožiču.

Zadeve prepirljive vsebine predsedniku poretnega odseka, A. Hrastu.

Vse druge stvari, ki imajo stik z "Prosveto", izvzemši spremembe naslovov uradnikov krajevnih društev pa "Prosveti", 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

PRAVA ISKRENOST

V dokaz izvrstnega delovanja, izdelovalcu BOLGARSKEGA KRVNEGA ČAJA, ki poduzemlje neobične metode.

DOKAZ DOBREGA DELOVANJA V PISMIH.

Časnik pregleduje zahvalna pisma ter potrjuje istinitost izvrstnih učinkov, ki jih pošiljajo razni odjemalci.

Skozi dve leti izdelovanja Bolgarskega Krvnega Čaja piše ta časnik svojim čitateljem o izvrstnem delovanju, ki so ga dobili razni odjemalci od tega naravnaga proizvoda. Veliko ljudi je že bilo prevaranih po raznih mazačih, in vsled tega je bilo zelo težko s početka uveriti ljudi, da ta čaj vsebuje le samo naravne snovi iz zemlje, kakor listje, cvetje, semena, korenine, jagode bilke itd., prav ono česar ljudski sistem potrebuje. Bolgarski Krvni Čaj je staro zdravilo izkušeno znanstveno vsled njegove porabe že nad 1000 let. Jemali so vedno vročega s početka na dober starinski način, soki od surovih tvarin so tako prodirali skozi životni sistem, ojačili organe v telesu, in odstranili strupe, predno se je mogel zastrupiti celi životni sistem in s tem ohranili dolgo starost.

Vživalci Bolgarskega Krvnega Čaja so poprijeli ta važen sistem po dveh letih skušnje in so trdno uverjeni, da notranja kopel enkrat ali dvakrat v tednu je zelo koristna, so tudi prepričani, da jesti trikrat dnevno ustvarja mnogo dela za notranji ustroj telesa. Oni lahko razumejo zakaj je ta čaj narejen iz večinoma samih raznih bilk, itd., poznanih s svoje naravne moči, je navaden brez alkohola in nevarnih mineralnih zdravil, bil je iznajden prav zato kot omenjeno.

Zkoz dve leti je naša trgovina zelo narasla, Čaj se pošilja na vse strani sveta. Pisma prejemamo od odjemalcev v katerih pišejo o ozdravljenju v slučajih kostobolečin, živčnih bolečin, umorjenosti spomina, bolnih in živčnih glavobolov, zgube slasti, nespanosti, vrtenja v glavi, zaprtnice, bolnih jeter, obisti in mehurja in v teh izražajo zahvale za izboljšanje svojega zdravja.

Ta pisma so prostovoljna. Je jih na tisoče, in je jih preveč, da bi vse obelodanili. Mi smo se odločili, da prepustimo posameznikom, da polzvejo in se prepričajo, in g. Charles F. Eichardt, iz Lehigh Ave., Pittsburgh, je bil edini, ki nam je očital o pismih, ali bil je sam. Poskusili smo najti osebo, ki bi vas osvedočila.

Konečno smo zaznali, da je časnik National Labor Tribune skozi petdeset let precej delavski list, pričel tudi kampanjo v svojih stopeih proti nepoznanim patent zdravilam. Da bi mi zamogli dobiti urednika tega časnika, da poskuša naše zdravilo, narod bi potem brez dvoma veroval temu nepristranske izpričevalu.

Dovolili smo mu, da je pregledal veliko število zahvalnih pisem, in kaj je bila posledica. On je pregledal naš Laboratorij, ter pronašel, da je vse kar smo zatrjevali živa resnica; da 14 raznih snovi za Bolgarski Krvni Čaj večinoma pridejo iz inozemski luk, ter, da se postopa z njimi na popolnoma znanstven način. Še večje osvedočenje se lahko dobi, če se pročita sledeče obelodanjeno pismo, katero zadostuje vsakemu človeku v dokaz, da je Bolgarski Krvni Čaj vreden, da se ga poskuša.

NATIONAL LABOR TRIBUNE

Pittsburgh, Pa., Sept. 1. 1916.

Marvel Products Company,
316 Liberty Ave., Pittsburgh, Pa.

Gospodje:—Kakor Vam je že znano, the NATIONAL LABOR TRIBUNE, skozi 50 let pripoznani naklonjeni delavski list, ne dopušča sklepanj. Mi smo vodili kampanjo in potegnili krinko iz patentiranih zdravil, zametujočih prebavna sredstva in vsebujoča alkohol. Odkrili smo tudi družbe, ki so plačale visoke cene za zahvalna pisma. Odstranili smo večinoma vse švindlerske patent medicinske oglase.

Vaš oglas že nadalje vzamemo, ker je Vaš Bolgarski Krvni Čaj izdelan povsem iz raznih bilk in raznih korenin, in vaša zahvalna pisma dokazujejo, da odjemalci imajo povsem zadovoljen dobrobit od vašega izdelka.

Častitamo Vam na Vašem uspehu in naročaju vaše trgovine, ter nam je drago, da je NATIONAL LABOR TRIBUNE doprinesel povečanje vašega uspeha.

S spoštovanjem,

NATIONAL LABOR TRIBUNE,
J. H. Vitchestein, predsednik in urednik.

Pozor: Eno veliko škatljo Bolgarskega Krvnega Čaja, ki traja pet mesecev, za 1 dolar, 6 škatlj pa za 5 dolarjev povsod pošilja Marvel Products Co., 8 Marvel Bldg., Pittsburgh, Pa.

(Opomba) Ako želite pošiljatev osigurirati, pošljite 10 centov več.

EMILE ZOLA:

DENAR.

Poslovenil M—k.

(Nadaljevanje)

Nekaj dni po zadnjih dogodkih na borzi je prišel v sodno palačo žid Busch. Žid se je navelical čakati, kajti poznal je Sakarda in je vedel, da zlepa ne dobi štiritisoč frankov, katere mu je še vedno dolgoval po njegovem računu. Njegov načrt je bil, da obelodani potom sodišča ves škandal, češ da je oropal svojega nezakonskega otroka postavne dote in ga pustil v popolni zanemarjenosti, dasiravno se je zavezal skrbeti zanj, ko je posilil njegovo mater, mlado deklico. Tožba te vrste naperjena proti upravitelju Univerzalne banke v času največje razburjenosti, ki je zavladala vsled krize na borzi, bo gotovo pretresala Pariz in Busch je upal, da Sakard ne bo dopustil tega škandala in plačal preden pride do obravnave. — Ali, ko je Busch povedal svojo povest pomožnemu generalnemu pravdniku, nečaku Delkambreja, se je zadnji nasmehnil in odmajal z glavo. S takimi govoricami se ne doseže prav nič in sploh ni bil kršen noben zakon. Busch je bil razočaran in jezen. Tožil je, kako dolgo je bil prizanesljiv Sakardu in še celo škodo ima, kajti izgubil je denar, ki ga je naložil v Univarzalni banki in zdaj se ne more maščevati.

Generalni pravdnik ga je naglo prekinil. Kaj? Denar je naložil v banki, ki je zdaj na robu propada? Sodišču je bilo dobro znano, kaj se godi z Univerzalno, ali dokler ni bilo tožnika, ni moglo nastopiti. Zdaj ima Busch lep vzrok, da udari po Sakardu in ta udarec bo bolj zadegel kakor pa povest o posiljeni deklici in zapuščenem pankrtu, za kar se nihče ne zmeni. Žid je naenkrat oživel. Torej mu lahko pride do živega, ne da bi bil prej vedel tega. Drugega mu ni treba, kakor da podpiše obtožnico napram Univerzalni banki in Sakard bo aretiran in banke bo konec. Ali si ravno on ne želi take katastrofe, da potem lahko ribari v kalnem? — Vzlic temu se je obotavljal; ni imel poguma, da bi bil storil kaj takega in izgovarjal se je, da gre domov in se povrne kasneje. Toda generalni pravdnik ni hotel čakati. Spisal je obtožnico in prisilil Buscha, da je podpisal ovadbo zločinske špekulacije in sleparije. Ko je bila obtožnica podpisana, je odhitel pravdnik z njo k svojemu stricu Delkambreju. Usoda Sakarda je bila zapečatena.

Drugi dan je imel Sakard dolg pogovor z nadzorniki družbe v palači ulice des Loudres. Izdelal je načrt bilance, katero je hotel predložiti izrednemu zboru delničarjev. Kljub temu, da so razne banke priskočile na pomoč, so morali zapreti vrata in ustaviti izplačevanje, kajti vlagatelji so preveč pritiskali. Banka, ki je pred enim mesecem posedovala dvesto miljonov frankov, ni mogla zdaj izplačati niti prvih par stotisočakov. Trgovska zbornica je prejšnji dan ukazala preiskati knjige po veččaku in posledica preiskave je bila, da je bil uradno razglašen bankrot Univerzalne. Ali Sakard je bil še vedno slep in je vstrajal pri svoji trditvi, da bo vse rešil in prerodil na novo. Tisti dan je Sakard pričakoval odgovor iz borzijanske postaje, na katerega je stavil dober kos svoje nade. Tedaj so se odprla vrata njegove pisarne in prišel je sluga z obvestilom, da ga čakajo v sprednji sobi trije gospodje, ki bi radi govorili z njim. Aha, prišla je pomoč! — si je mislil Sakard in veselo tekel v sprejemnico, kjer ga je čakal — policijski komisar z dvema policajema. Komisar mu je suhoparno prečital zaporno povelje na podlagi obtožbe zaradi nerednosti pri bančnem poslovanju in zaradi sleparstva, ker je bil zlorabljen tuji denar. Sakard ni izpregovoril niti besedice. Policaja sta ga prijela in odpeljala. Še enkrat se je ozrl na ponosno fasado sijajne palače v ulici des Londres, kakor da se je poslovil od nje za vedno. Istočasno je bil aretiran v svojem stanovanju inženir Hamelin. Prišel je konec, kot da so se naposled vsi hudiči zarotili in izvršili svoj zadnji napad. Delničarski zbor se ni mogel vrniti. Univerzalna banka je nehala živeti.

Karolina ni bila doma ob času, ko so policaji odpeljali brata. Hamelin je pustil na mizi listek s par vrsticami, ki jih je zapisal v naglici. Ko je Karolina prečitala listek, je obstala kakor okamenela. Nikdar ni pričakovala, da bi storili kaj žalega njenemu bratu, ki je bil popolnoma nedolžen pri celi aferi in katerega sploh ni bilo nikoli doma. Prejšnji dan, ko je bil uradno razglašen bankrot, sta brat in sestra pobrala ves svoj denar v svrho, da ga razdelita med prizadete v tretjem namenu, da odideta iz tega šmira s praznima rokama kakor sta prišla vanj. Imela sta v resnici veliko bogastvo — osem miljonov frankov. V tej svoti je bilo tudi tristo tisoč frankov, ki sta jih podedovala po teti.

Ko se je Karolina opomogla po strašnem udarcu, je bila njena prva misel, da pomaga bratu. Vse svoje ure mora posvetiti ubogemu Georgesu. Ta je v ječi po nedolžnem, on, ki ni nikdar v svojem življenju namenoma storil nič hudega. Solze so jo oblile, ko je pomislila, kakšna sramota ga je zadela, katera se ne bo dala nikdar oprati. Njen brat, tako dober, skoraj otročji v svoji poštenosti — da bi bil zločinec? — V prvem hipu jo je obšel srd napram Sakardu, ki je edini krivec vse te nesreče in kateri je nosil katastrofo od prvega dne, da, od tistega dne, ko mu je ona svetovala, da se ne ravna po zakonu. On, Sakard, je zakrivil njuno nesrečo in zdaj morata oba plačevati. Ali takoj se je spomnila, da je krivda tudi na njeni strani. Zakaj je dopustila... Karolina je sklenila, da bo izbrisala Sakarda iz spomina, kakor da ga ni nikdar poznala. Nikoli bo zdaj pripravljena izgovoriti njegovo ime, ga bo smatrala za tujca in nasprotnika, s katerim nima nič opraviti.

Karolina je obiskala vsak dan svojega brata v ujetništvu, po Sakardu pa ni nikoli vprašala. Pogumna je bila in pogum in skušala je prenašati nesrečo z vso srčnostjo. Bivala je še vedno v svojem starem stanovanju v ulici Saint-Lazare, kjer je sprejemala vsakega, kdor je prišel in tudi take, ki so prihajali z žalitvami na jeziku. Skušala je ohraniti svojo in bratovo poštenost, kolikor se je dalo ohraniti, in pomagati prizadetim ljudem, kolikor se je dalo pomagati.

V dolgih urah, ki jih je odslej prebila dan za dnevom v bratovi delavnici, kjer je poprej imela toliko veselih ure, jo je mučila zlasti ena stvar. Kadar se je naslonila k oknu in pogledala na sosedno hišo, se ji je krčilo srce, ko je videla za steklenimi šipami male sobice dva bleda obraza — grofico Bovilirjevo in njeno hčer Alico. Februarski dnevi so bili še precej gorki in večkrat je opazila ženski, ko sta počasi in s povešenima glavama prikorakali na stezico z mahom poraščenega vrta, katerega je opustošila zima. Strašne so bile posledice poloma za ti dve ženski. Nesrečnici sta še pred štirinajstimi dnevi posedovali stoinosedemdeset tisoč frankov s svojimi šeststo delnicami in danes so bile vredne komaj osemnajststo frankov, odkar je cena padla iz tritisoč na trideset frankov. Vse njuno premoženje se je stajalo in izginilo v nič: dvajsettisoč frankov Aličine dote, katero je mati tako mukotrpno prištedila, izposojenih sedemtisoč frankov na kmetijo v Aubletu in končno stoinštirideset tisoč frankov, ki sta jih skupila za kmetijo, dasiravno je bila vredna štiristo tisoč. Vse to je šlo z enim samim mahom. Kaj bo zdaj z njima, ko je treba samo obresti od dolga na hiši osemstisoč frankov na leto in razen tega potrebujeta najmanj sedemtisoč frankov na leto za preživetek, beraški preživetek, da bolj beraški ne more biti? Četudi prodata delnice, kaj bosta počeli s temi osemnajststo franki, zadnjo drobtino, ki je še ostala od razdejanja? Drugega jima ne kaže, kakor da ostavita hišo upnikom, preden jo upniki sami prodajo, in se skriti kam v zatišje, v par sobic, kjer bosta živeli samotarsko življenje ob zadnji drobtinici kruha. Težko, zelo težko se je grofica odločila za ta korak, ali bila je edina pot. Kajti ta korak je pomenil, da se mora grofica končno odreči stopnji svojega rodu — česar se je bolj bala kot smrti in čemur se je junaško upirala dolgo vrsto let. Grofica Bovilirjeva in njena hči — navadna najemnika! Živeti pod tujo streho med tujci — navadnimi ljudmi! In pokazati svetu njuno mizerijo, njuno veliko bedo! O, kakšna sramota!

Neko jutro je videla Karolina, kako sta mati in hči prali svojo oblekov majhni vrtni hišici. Stara kuharica, ki je že komaj vlekla noge za seboj, jima ni mogla veliko pomagati in v mrzlih zimskih dneh sta ji morali oni dve streči, ko je obležala v postelji. Tako je bilo tudi s soprogom kuharice, starim možem, ki je bil obenem vrtnar, kočijaž in hišnik. Starec je le z veliko težavo pometal sobe in držal starega konja na nogah, ki je bil podrtina kakor on sam. Zato sta bili mati in hči prisiljeni lotiti se hišnega dela. Alica je morala pustiti svoje slikanje z vodenimi barvami in pripravljati v kuhinji pusto in redko juho, ob kateri so živeli vsi štirje, in stara grofica je morala brisati pohištvo, krpati obleko in copate in opravljati še druga dela, samo, da so prihranili na izdatkih, katerih nista v stanu pokriti. Ako je pa ob takih prilikah potrkal gost na vrata, tedaj je nastal prizor za bogove: obe, mati in hči, sta vrgli predpasnik od sebe, leteli v sobo, naglo se umili in vrgli nase drugo krilo, nakar sta se pokazali potomki slavne grofovske rodovine s čistimi in belimi rokami. Zunaj hiše, na ulici, sta še vedno vstrajali s staro življensko modo in njuna čast je bila neskaljena: vozili sta se v kočiji in konj je bil pravilno okomatan; gostje so se še zmiraj shajali vsako zimo pri štirinajstdnevnih pojedinah in na mizi je bilo vedno enako število krožnikov in enako število sveč je gorelo v svečniku. Toda Karolina, ki je nadzorovala ubožici skozi okno svojega stanovanja, je vedela, kako drago sta plačali vsako tako pojedino s postom in nagoto. In kadar ju je videla tako trpeti v tisti vlažni podrtini med sosednimi palačami in na zapuščenem vrtu, kjer sta promenadirali svojo bedo pod stoletnimi drevesi, tedaj jo je prevzela neizmerna žalost in zbežala je od okna. Njeno srce je trepetalo in zopet si je očitala, da je tudi ona deležna krivde, ki je povzročila to siromaštvo in muko.

Čez nekaj dni je doletelo Karolino iznenadenje, ki je povečalo njeno tugo. Služabnica jo je obvestila, da jo želi videti Deži. Karolina se je ojunačila in prikimala, da naj pride.

"Ubogi moj Deži!..."

Groza jo je prevzela, ko je zagledala starega moža. Njegove oči so bile kakor mrtve in njegova visoka postava je bila skrčena, upognjena.

"Ne obupajte, ljubi mož! Upam, da še ni izgubljen ves denar."

"Oh, gospa!" začne počasi in zamolklo," ni ravno to. V prvem trenotku mi je bilo, kakor da me je kdo udaril s kolom, kajti vedno sem računal, da sva z Natalijo zelo bogata. Človeku gre kri v glavo, kot da je pijan, kadar ima take misli. Ali to bi se še preneslo. Moj Bog, delal bi zopet, delal tako trdo, da bi ponovno prihranil potrebno svoto za doto! Ali Vi še ne veste ..."

Debele solze so mu potekle po licih.

"Vi še ne veste ... Šla je — —"

"Kdo je šel?" vpraša Karolina začudeno.

"Natalija, moja hči! — Z njeno možitvijo ni bilo nič. Strašno se je razsrdila, ko je prišel Teodorov oče in nama povedal, da se je njegov sin že naveličal čakati in da se bo poročil s hčerjo krošnjarja, katera mu bo prinesla osemtisoč frankov dote. Oh, po pravici se je jezila! Brez solda in samica! In jaz sem jo tako ljubil! Še lansko zimo nisem zastinil očesa, da je ne bi bil poprej odel z gorko odejo, da ne bi prezebla. Odrekel sem si tobak, samo da je ona imela lep klobuk, kajti bil sem njena mati. Vzgojil sem jo in ona je bila moje največje veselje. Zdaj je pa nimam več! ..."

Znova so ga oblile solze in daril se je v joku.

(Dalje sledi).

Tobijeve noči.

Josip Premk.

(Konec.)

Stari Rakar se je hotel prvi hip obrniti, pa je obstal in ga gledal molče in skoro sočutno, kajti Izidorjev obraz je bil čudno bled in suh; dve temni gubi sta mu križali čelo, kakor da se je postaral v teh dveh mesecih za par let. Zaklenil je vrata in potisnil ključ v notranji žep, nato pa je stopil naprej in hotel mimo njega molče; pa kakor da ga je nekdo ustavil, je za hip obstal pred njim, da mu je padala luč naravnost v bledi obraz.

"Kaj ste me čakali?" je povprašal zamolklo, ne da bi pogledal očeta, ki je postavil s tresočo roko svečnik na mizo in sedel nato na stol poleg vrat, kakor da se pripravlja za daljši razgovor. Pogledal ga je parkrat z očitajočim pogledom, nato pa je lahno stresel z glavo in komaj vidno zganil z desnico.

"Mislim," je dejal naposled in gledal mrko v tla — "da si že v tistih letih, ko mora vedeti človek, kaj in kako je prav, ne da bi mu še kdo svetoval! Sicer pa sem ti že dovolj govoril —"

Izidor je počasi dvignil in tudi obrvi je povzdignil visoko, nato pa je skomignil z rameni in stopil korak bliže k mizi.

"Povedal sem vam, kar sem sklenil in kar čutim tudi sam, da sem že v letih, ko lahko ločim slabo od dobrega; mislim, da je med nama vse dogovorjeno ..."

Stari Rakar ga je pogledal osupło, dasi je bil skoro pripravljen na tak odgovor; kajti v Izidorjevem glasu je trepetala razburjenost in neka globoka žalost, ki je pačila tudi njegov obraz v njegov obraz v neprijetne in mrke gube; nato pa mu je pogledal naravnost v oči in je iztegnil suhljato desnico, kakor da mu ukazuje.

"Izidor! Od trmoglavosti do kesanja je en sam korak in ti ga storiš prej, nego danes misliš. Zdaj si še kakor pijan, nič čistega ni v tvojih mislih, kakor mošt so, toda ko spoznaš, da si ravnal napačno, bo mogoče že prepozno. Tam v tujini so te zastrupili; danes vem, da bi bilo mnogo bolje, ko bi te nikoli ne postal od doma; pa če se je že zgodilo, izpreglej vsaj zdaj, ko si zopet doma in se ti je treba odločiti ..."

"Oče, povedal sem vam!" ga je prekinil Izidor nekoliko tišje; stari Rakar pa je zamahnil z desnico, kakor da ga ne mara poslušati.

"Vem, kar si mi povedal!" je odvrnil mirno — "ampak vse tisto, Izidor, so samo besede, ki se ti zazde prav kmalu tako nezmiselne, kakor je zdaj nezmiselna ta tvoja trmoglavost."

"Če pa se zgodi narobe?" je opomnil Izidor zateglo in s odudarkom.

"Potem nimaš v prsih več srca, potem nisi več naš človek in ne moj sin!" mu je odvrnil oče skoro razburjeno, kmalu nato pa je nadaljeval bolj mirno:

"Sicer pa stori, kakor hočeš! Povedal sem ti, kako sem sklenil Jaz in tudi ti si bil nekdaj mojih misli. Če pa hočeš ravnati sedaj drugače, je bolje, da odideš čim prej, kajti takega življenja nisem vajen ... Samo sramoto si nakopal na mojo staro glavo, in tudi ti sam menda ne moreš stopiti z mirno vestjo po vasi, kjer govore zdaj samo o tebi in Terezinki. Štiri leta si lagal, pomisli! Bolje bi bilo, da bi ji ne pisal nikoli!

Izidor je gledal v tla kakor grešnik, tako se je videlo, kakor da si ne upa pogledati nikamor, dasi je čutil v prsih težko tesnobo, žalost in jezo obenem, pa ni našel niti ene prave besede, da bi dal duška tej svoji bolečini.

"In kako te je pričakovala ..!" je izpregovoril stari Rakar tiho, kakor da mu je vstal v duši najslajši spomin: "Še meni, ki sem star in ne mislim na take stvari, je bilo pri srcu prijetno in toplo, kadar sem jo slišal govoriti o tebi. Otrok je, nedolžen otrok, Izidor, pa vztrajno in dobro dekle, ki te je čakala vsa štiri leta tako udano in potrpežljivo, da se mi je mnogokrat zasmilila. Čem sem se hudoval nad teboj, te je zagovarjala, če nisem hotel takoj ugoditi kaki tvoji prošnji, je prosila zate kakor sestra in če ni mogla drugega, pa je prišla tu mimo hiše, samo da je videla tvoj dom. Sedaj pa je ni ... in bogve, kako bo ubožica pretrpela ta udarec. Sram me je, da si ne upam mimo Drmalčeve hiše — zaradi tebe, Izidor!"

Izidor je stal ob mizi bled in ves ponižan; z levico se je opiral ob stol, kolena pa so se mu tresla kakor mrzličnemu. V dnu duše se mu je zganilo nekaj, kakor usmiljenje, in ko je pogledal v očetov upali obraz, se mu je zahotelo z vso silo, da bi se nenadoma izpremenilo vse okrog njega, da bi izginila v nič vsa preteklost in da bi odpadle vse te težke vezi, ki ga še vežejo na domačo grudo ...

"Kaj premišlješ, Izidor?" ga je opomnil oče komaj slično in se mu počasi približal. "Spametuj se, Izidor! Saj vem, da nisi zloben, le tujina te je čisto pokvarila."

"Pa kaj hočete?" ga je povprašal, dasi je sam komaj vedel, kaj je izpregovoril.

"No, sedaj pa še vprašaš! Saj ne govoriva o stvari prvikrat," mu je malce osuplo odvrnil oče in iztegnil desnico proti oknu, kakor da hoče pokazati z roko, kam merijo njegove misli. Nato pa je pristopil čisto k njemu in položil desnico na ramo: "Veš, že iz usmiljenja in zaradi obljube bi moral ravnati tako, drugo pride itak s časom samo. Saj ni napačno dekle, najboljša, kar jih poznam tod okrog in nekdaj si jo tudi sam .. pa saj veš, kako je bilo pred leti in kaj si ji obljuljal v pismih. Premisli vse to in razsodi po pameti, pa boš mojih mislih!"

"Saj sem premišljeval," je zamrmral Izidor, da ga je oče komaj razumel, "pa se mi zdi, če bi se zgodilo, da bi bila nesrečna oba!"

"Seveda, ko ti je v mislih še vedno tista Helena, ki ti je zmešala pamet z bogve kakšno lažjo! Jaz pa ti pravim, Izidor: Kar je bilo v mestu, naj ostane tam! Tebe pa čaka dom in nevesta tukaj, kakor si odločil nekdaj sam!"

"Ali ona me čaka kakor Terezinka," je zavzdihnil po dolgem molku in pogledal očeta s široko odprtimi očmi.

"Pa stori, kakor ti veleva srce! Toda v to hišo —" in pri tem je pokazal s kazalcem v tla — "je ne bo nikoli!"

Zunaj pri fari je udarila polnočna ura in stari Rakar se je obrnil proti postelji.

Iz življenja Tomaža Križaja.

Povest. Spisal Josip Hrastar.

Prvi del.

Načrti.

I.

Pred Polajevo gostilno v Preloki so blesteli kostanji v polnem cvetju. Visoko nad streho so se dvigali njih košati vrhovi, cvetje se je sipalo po opeki in žlebovih. Od jutra do večera je šumelo in se preletavalo med vejevjem, rahlo so se zibale veje, podrhtevali in svetlikali so se zeleni nagubančeni listi, kopajoči se v veselih, nagajivih pomladnih solnčnih žarkih.

V nedeljo zjutraj je bilo. Oče Polaj je stal pred vrati in gledal na nebo. Žarel mu je obraz veselja, videl je že v duhu, kako bodo popoldne oživele vse te mize pod kostanji, kako bodo zasedli gostje iz bližnjega trga sleherni stol, zakaj kdo naj bi ostal doma ob takšnem vremenu, ko človeka nosijo noge same ob sebi, ko se ga poloti hrepenenje, ki mu daje krila, da ga nesejo kakor lahko ptico čez gore in doline. Razni obrazi se bodo prikazali, polni, rdečelični in okrogli, vdrti in bledi, zabuhli in izplaknjeni. Vsekrižem bo vrvelo in šumelo, smejalo se in klicalo, a najlepši in največji užitek bo imel oče Polaj sam takole proti polnoči, ko bo zaprl vrata svoje sobe za seboj, ko se bo usedel po stari in lepi svoji navadi v stariński naslanjač, odprl mošnjo ter začel preštevati izkupiček današnjega dne. Počasi, vsako desetico je treba iznova obrniti, vsako kronico na vse strani potipati in bankovce pogladiti, kakor bi jih hotel izlikati. To delo je očetu Polaju najlepše nadomestilo za uspavalno pijačo. Ko je vse tako lepo prešteto, izračunjeno in spravljeno na oni znani, z vsakim dnevom bolj rastoči kup, tedaj se zlekne zadovoljno na svojo že nekoliko let samotno vdovsko posteljo in takoj zaspi, z zadovoljnim smehljajem na debelih ustnih. In prijetne, ščegetajoče sanje ne izostanejo ...

"Hoj, Milena, kaj se obo[illegible] ljaš? Solnce je že visoko, s sl[illegible] skih vasi že vro skupaj ljudje [illegible] se bodo naužili božje besede [illegible] na našem griču, a mize še niso [illegible] grnjene, stoli še ne pobrisani. [illegible] spiš tam notri za ognjiščem?"

"Takoj, takoj, oče!" se og[illegible] iz veže dekliški glas. "Samo [illegible] čaše od snoči še izplaknem in [illegible] spravim. Dekle še ni od prve [illegible] še, a sama ne morem vsemu k[illegible]

"He, hiti! Ali pa čakaj, [illegible] semkaj meni prte, zakaj bi ja[illegible] sam enkrat ne pogrnil! Kaj [illegible] smeješ, dekle?"

"Narobe jih boste pogrnil[illegible] če, ko jih niste pogrinjali že [illegible] liko časa. Saj veste, kdaj je [illegible] zadnjič," se smeje Milena.

"Pustiva to, dekle, tisti da[illegible] me bili opili, a še danes ne v[illegible] kako se je moglo zgoditi kaj [illegible] šnega. Gotovo je imel tisti [illegible] lekarnar kakov prašek s seb[illegible] mi ga je potresel v kozarec. [illegible] gače bi Polaj ne bil pijan."

"Pogrnili ste prte v kot po [illegible] in hoteli ste se postaviti na [illegible] na glavo."

"Moči, ti pravim! Daj prte [illegible]

Polaj ni bil tako hud, kako [illegible] je delal. Sam pri sebi se je s[illegible] jal vselej, kadar se je spomni[illegible] oni dogodek, ko se je postav[illegible] na glavo, on, prileten in po[illegible] trebušen dedec, in to pred [illegible] bradnimi trškimi mlečneži. P[illegible] ga je napravilo tako popularn[illegible] da se je raznesla nadaleč nje[illegible] slava in da se je odtistega dne [illegible] dvojilo število njegovih gos[illegible] Čemu bi torej bil hud ob tako[illegible] pem spominu?

Vzel je prte in jih nosel [illegible] kostanje pred hišo ter začel [illegible] grinjati mize. Pri tem si je [illegible] glasno žvižgal ter se vedno o[illegible] po cesti navzdol, ako ne bo [illegible] zavil proti njegovi gostilni.

Solnce je lezlo više, bolj in [illegible] so se začeli poljubljati topli ž[illegible] s koprnečimi eveti, in zadek [illegible] je naokoli, da so se širile pr[illegible] z veliko slastjo vsrkavale ta [illegible] omamljajoči vonj. Narahlo je [illegible] vršalo po vzhodu, pomlad je [illegible] la po njem na nevidnih, lahkih [illegible] rotih, troseča svoje darove po [illegible] lih in bregovih, sipajoča svoj [illegible] goslov v vsako, še tako žalo[illegible] in nesrečno srce. Oj, koliko ji [illegible] ozdravila, vsaj za nekoliko bi [illegible] potolažila, koliko bolesti ublaž[illegible] Hvaležen ji je bil človek, hv[illegible] žne ptice pod nebom, hvaležno [illegible] lje in daljna plan, hvaležna vr[illegible] gozd, hvaležna trata in potok. [illegible] ji je iztezalo nasproti svoje r[illegible] se ji klanjalo, klečalo pred nj[illegible]

Tačas je stopil pod Polajeve [illegible] stanje gosposki človek. Čez [illegible] ramo mu je visel siv površni[illegible] rumeńkasto svetlikajočo se [illegible] vlako; v desnici je nosil de[illegible] majhen ročni kovčeg, ki ga je [illegible] daj postavil na prvo mizo. N[illegible] je položil tudi površnik ter se [illegible] tem ozrl po senčnatem prost[illegible]

"Čedno je tukaj," je dejal [illegible] glasno. "Dalo se bo odpočiti [illegible] skoro gotovo bo dobiti tudi [illegible] dobrega pod zob, zakaj vse iz[illegible] da nekam mestno."

Polaj se mu je približal ter [illegible] vzdignil v pozdrav svojo črno[illegible] sko čepico.

"Ugaja vam tukaj, kaj ne, [illegible] spod? Dobra ušesa imam, sl[illegible] sem, kar ste govorili sami s se[illegible] Pa ne da bi se hvalil, res je l[illegible] tukaj in tudi dobro, zlato kap[illegible] co imam. To vam lahko pov[illegible] vsi tržani, ki hodijo vsako ned[illegible] semkaj. Gospodu sodniku se s[illegible] tijo od veselja oči in lica, ko s[illegible] s svojo častljivo družino tamle [illegible] tretji mizi in ga prazni kozar[illegible] za kozarčkom do poznega ve[illegible] Gospod davkar in kontrolor si [illegible] kole kmalu popoldne zapojeta, [illegible] ste, takole natihem, da se ko[illegible] sliši. Gospod lekarnar in trgo[illegible] Kajdiž, ta dva ..."

Polaj bi bil še nadalje razk[illegible] dal lepe lastnosti svojih piveev, [illegible] došlec mu je segel v besedo:

"Že dobro, gospod gostilni[illegible] že dobro. Saj jih bom kmalu sp[illegible] znal sam in osebno. Vidite, [illegible] sem novi kancelist, Tomaž Križ[illegible] ki sem pravkar na potu, da [illegible] stopim v trgu svojo prvo slu[illegible] Koliko pa je še do tja?"

"E, kaj bo, pol ure je, pa [illegible] več, nič manj. Trije kilometri [illegible] prvi v Kačnici, drugi na Osoj[illegible] a tretji na trškem mostu. Če [illegible] greste iz trga sem, je prvi na [illegible] stu, drugi ..."

"Vi ste jako zabavni, gosp[illegible] gostilničar. Ne čudim se, da na[illegible] jajo tržani radi k vam. Toda [illegible] čim mi lahko sedaj postrežete [illegible] Lačen sem in žejen," je dej[illegible] smeje se Tomaž Križaj.

(Dalje prihodnje.)